22/10/2022

Σαράντα σπήλαια αποκάλυψε η υποχώρηση των υδάτων στα ασκηταριά των Πρεσπών

/ Επικαιρότητα

Οι λίμνες των Πρεσπών, εκτός από το φυσικό τους κάλλος, είναι γνωστές και για τον αρχαιολογικό και βυζαντινό πλούτο τους, με τα πολυάριθμα σωζόμενα μνημεία. Ξεχωριστή θέση στο μνημειακό απόθεμα των Πρεσπών έχουν τα βυζαντινά και μεταβυζαντινά ασκηταριά, που αναπτύχθηκαν μετά τον 13ο αιώνα στη Μεγάλη Πρέσπα.

Πρόκειται για απομονωμένα σπήλαια στις βραχώδεις όχθες της λίμνης, που έγιναν ησυχαστήρια ενός ιδιότυπου ασκητικού μοναχισμού, που κράτησε έως τον 19ο αιώνα. Τα πιο γνωστά στους εξιδεικευμένους τουριστικούς οδηγούς, στο ελληνικό τμήμα της λίμνης, είναι τα **ασκηταριά της Μεταμορφώσεως του Σωτήρος, της Μικρής Ανάληψης και της Παναγίας Ελεούσας**. Στην Αλβανική πλευρά και στο νησάκι «mali Grad» το **ασκηταριό των Εσοδίων της Θεοτόκου** και στην πλευρά της Βόρειας Μακεδονίας και στο νησάκι «Golem Grade», ο **ναός του Απόστολου Πέτρου**.

Υπάρχουν, όμως, δεκάδες άλλα άγνωστα σπήλαια, που ήρθαν πρόσφατα στο φως από την επιστημονική έρευνα, που έκαναν σπηλαιολόγοι και επιστήμονες στο ελληνικό μέρος της λίμνης. Η **Χριστίνα Μιχελάκη και ο Μιχάλης Κοντός**, αρχαιολόγοι της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας – Σπηλαιολογίας Βόρειας Ελλάδας, μιλώντας στο πρόσφατο συνέδριο για την αξιοποίηση του μνημειακού πλούτου των Πρεσπών, γνωστοποίησαν ότι αναγνωριστικές έρευνες που έγιναν από το 2011 έως το 2019 στη **Μεγάλη Πρέσπα**, με στόχο την εξερεύνηση και την καταγραφή σπηλαίων, εντοπίστηκαν και χαρτογραφήθηκαν 40 σπήλαια, βάραθρα και βραχοσκεπές στις όχθες της λίμνης, πολλά εκ των οποίων ήταν άγνωστα ακόμη και στους κατοίκους της περιοχής.

Η **κ. Μιχελάκη** εξήγησε ότι τις τελευταίες δεκαετίες η σημαντική πτώση της στάθμης της λίμνης στη **Μεγάλη Πρέσπα** έχει ως αποτέλεσμα «να αποκαλυφθούν πολλά σπήλαια που δεν ήταν καθόλου γνωστά ή άλλα που δεν γνωρίζαμε τις

πραγματικές τους διαστάσεις» καθότι το μεγαλύτερο μέρος τους κατακλυζόταν από νερά. Είναι κατανεμημένα στις δύο πλευρές του κόλπου των Ψαράδων και εκτείνονται δυτικά έως τα ελληνοαλβανικά σύνορα και ανατολικά έως στο φυλάκιο της Κούλας. Οι αρχαιολόγοι αναφέρουν ότι πρόκειται για οριζόντια σπήλαια, εκτός των «Πηγάδι» και «Ράκσανετς 2» τα οποία είναι μεγάλα σπηλαιοβάραθρα.

Στα 8 χρόνια που διήρκησε η έρευνα της Εφορείας Παλαιοανθρωπολογίας – Σπηλαιολογίας στην Πρέσπα, εντοπίστηκαν αρχαιολογικά κατάλοιπα στα συγκροτήματα Σπηλαίων «Ράκσανετς 1 και 3, Τσέρνα 2, Παναγίας Γλυκοφιλούσας και Κούλα 5».

Σύμφωνα με την **κ. Μιχελάκη**, τα ευρήματα καλύπτουν τη νεότερη Νεολιθική εποχή έως την πρώιμη εποχή του Χαλκού και «παρουσιάζουν ομοιότητες με το αρχαιολογικό υλικό που έχει ήδη έρθει στο φως σε προϊστορικές θέσεις δυτικά της **Πρέσπας**, στη λεκάνη της Κορυτσάς, στους παραλίμνιους οικισμούς του maliq και

του kalamas που θεωρείται από τους σημαντικότερους της Νεολιθικής εποχής».

Ο **κ. Κοντός** προσθέτει ότι «η κεραμική, τα λίθινα εργαλεία και τα πήλινα βάρη που βρέθηκαν στα παραπάνω σπήλαια, μας δείχνουν ότι στην ευρύτερη λεκάνη της **Πρέσπας** ήκμαζε ένας πολιτισμός με κοινά χαρακτηριστικά και κοινή τέχνη».

Τι συνέβη στους Νεολιθικούς χρόνους και τα σπήλαια κατακλύστηκαν με νερό; Και πώς κατάφερε να διασωθεί αρχαιολογικό υλικό παρότι επί χιλιάδες χρόνια τα σπήλαια ήταν καλυμμένα με νερό; Σύμφωνα με τις επιστημονικές έρευνες, η **Μικρή και Μεγάλη Πρέσπα**, μαζί με τη λίμνη Αχρίδα σχηματίστηκαν πριν από τρία εκατ. χρόνια και συγκαταλέγονται στις αρχαιότερες σωζόμενες λίμνες της Ευρώπης, ενώ οι υδρογεωλόγοι θεωρούν ότι αποτελούν ένα ενιαίο υδραυλικό σύστημα της Βαλκανικής. Εξάλλου είναι γνωστό ότι μέρος των υδάτων της **Μεγάλης Πρέσπας**, μέσω υπόγειων διαύλων, εκβάλλουν στη λίμνη Αχρίδα.

Οι κάτοικοι της Νεολιθικής εποχής αναγκάστηκαν να εγκαταλείψουν τα σπήλαια των λιμνών, όταν σημαντικές κλιματικές αλλαγές στην λεκάνη της Μεσογείου είχαν ως αποτέλεσμα την άνοδο της στάθμης των υδάτων. Η **κ. Μιχελάκη** σημειώνει ότι «υπάρχουν διεθνείς μελέτες που τεκμηριώνουν την περιοδική διακύμανση της στάθμης της λίμνης maliq στην Κορυτσά με τις μεταβολές στη λεκάνη της Μεσογείου, επιβεβαιώνοντας την εικόνα που προκύπτει για ανάλογη διακύμανση της στάθμης των υδάτων στη **Μεγάλη Πρέσπα**».

Ο **κ. Κοντός** επισημαίνει ότι «τα αγγεία, διάφορα χρηστικά σκεύη, κατεργασμένα όστρακα, κύπελλα και υφαντικά βάρη, που τα χρησιμοποιούσαν και στο ψάρεμα και

που βρέθηκαν σε ορισμένα σπήλαια, διασώθηκαν γιατί στο εσωτερικό τους έγιναν κατολισθήσεις ευρείας κλίμακας, με αποτέλεσμα να δημιουργηθεί ένα προστατευτικό τείχος στην επέλαση του νερού».

Το πιο εντυπωσιακό σε μέγεθος σπήλαιο είναι το «Τσέρνα 3», που έχει σταλακτίτες σ' έναν διάδρομο μήκους 70 μέτρων, με μεγάλο ύψος κι όπως αναφέρει η **κ. Μιχελάκη**, στο συγκεκριμένο σπήλαιο χρειάζεται η επιστημονική έρευνα να συνεχιστεί σε μεγαλύτερο βάθος.

Η **κ. Μιχελάκη** αναφέρθηκε και σε δύο γνωστά σπήλαια -«Ζαχαριάδη» και «Νοσοκομείο των Ανταρτών»- που στο πλαίσιο του προγράμματος Interreg το 2008 συντηρήθηκαν προκειμένου να γίνουν επισκέψιμα, επισημαίνοντας ότι «για λόγους ασφάλειας των επισκεπτών χρειάζεται η συνεχής συντήρηση και αποκατάσταση όλων των φθορών που παρουσιάζουν, ενώ υπογράμμισε ότι «κρίνεται απαραίτητη η εκπόνηση βραχομηχανικής μελέτης, προκειμένου να υπάρξει οριστική αντιμετώπιση των προβλημάτων που έχουν παρουσιαστεί».

(Πηγή: ΑΠΕ-ΜΠΕ / Σπύρος Κουταβάς)